

Susanne 8 år skrev bok om sorg

Nina Strand

journalist i Tidsskrift for Norsk psykologforening

Susanne mistet moren sin i kreft. For å komme gjennom sorgen skrev og tegnet hun i en liten kladdebok om og til moren sin. Ett år senere lå boka til salgs i bokhandelens fagbokavdeling.

STERKT OG VAKKERT: I en liten kladdebok uttrykker Susanne sine tanker og følelser det første året etter at mammaen hennes døde.

Den ser ut akkurat som en vanlig linjert kladdebok, tynn og rød, med Susannes egen kulepennskrift utenpå: «tenkeboka til Susanne». Bortsett fra to korte forord som er lagt til, er boka trykt uten redigering, med Susannes egne ord, skrift og tegninger. Vi får del i hennes innerste tanker, refleksjoner og følelser fra de to siste dagene med mamma, og til det er gått nesten ett år. «Tenkeboka – Det blå hjertet» er tittelen på den lille boka, som er en stor kjærlighetserklæring til moren. Susannes enkle ord om savn, sorg og gode minner, akkompagnert av ekspressive tegninger, gjør sterkt inntrykk.

Heller skrive enn snakke

Boka ble til etter initiativ fra psykiatrisk sykepleier Randi Helene Vassbak Ajer, som hadde kontakt med Susannes familie og skulle snakke med Susanne om at mamma nå kom til å dø. Men Susanne ville ikke snakke: «Mamma kommer til å dø, men det er lenge til, og det vil jeg ikke snakke om,» sa hun. Randi Ajer foreslo at hun kunne skrive eller tegne om det hun tenkte på, og det ville Susanne. Med ujevne mellomrom skrev og tegnet hun, helt uten føringer fra voksne.

«Mamma lever inni meg, hilsen Susanne,» står det skrevet under en gråtende sol. Og litt under: «Faan kreft. Unsil at de sto faan.» Neste side fylles av en smilende sol, og et hjerte over mammas navn. Susanne skriver om mamma som lærte henne å sy og strikke, og som stelte håret hennes før hun gikk på skolen. «Mamma, vofor er du død. Mamma, jeg har andre tanker en før,» står det. Hun skriver julehilsen til mamma på julaften, og ønsker henne godt nyttår. «Når de var nyttårsaften følte jeg at mamma så ned på meg. Jeg tenkte mye på det, og jeg følte at mamma var med på en slaks måte,» skriver hun, og tegner mamma som en engel omgitt av fyrverkeri og hjerter. Andre dager er vondere: «Mamma, jeg er så trist at jeg eksploderer.» «Va skal jeg jøre uten deg. Jelpes, jeg savner deg!»

Av håndskriften ser vi at tiden går, de store bokstavene er byttet ut med formskrift i slutten av boka. Ensomheten hun føler, får uttrykk på en av de siste sidene: «Når mamma følte meg jem (fra barnehagen), var det et hait vindu og da så man hode til mamma, og tenkte jeg at det lingnet på et bilde, men nå er det meg som er i vindue.»

GODE MINNER: Tenkeboka gav også Susanne mulighet til å ta vare på de gode følelsene hun og moren hadde for hverandre.

Boklansering i klassen

Unni Ranheim driver det lille forlaget Uranus som har utgitt tenkeboka. Hun forteller at hun hadde mange samtaler om det var riktig å gjøre det, både med Randi Ajer, Susannes familie og med en barnepsykolog. For å skjerme den lille jenta og familien ble boka utgitt anonymt. Men lanseringen

foregikk med brask og bram, i Susannes klasse. Til stede var 50 elever, familien, rektor, lærere, helsesøster, psykiatrisk sykepleier og forlaget. Det var taler og gratulasjoner, og Susanne svarte med å gi rektor et klasesett av boka.

Randi Ajer håper Tenkeboka vil være til hjelp når lærere har elever som mister noen, eller som opplever sorg i andre sammenhenger. – Min erfaring er at lærerne slipper dette temaet for fort, sier hun. – Da jeg leste Tenkeboka første gang, slo det meg: Dette er boka jeg har savnet som inngangsport til samtaler med barn. Susanne beskriver sorgen akkurat slik den kan være, også for ungdommer og voksne. Selv ble jeg enke da barna var små, og min tenåringsdatter kjente seg godt igjen i Susannes følelser. Jeg har også snakket med voksne døende, som har hatt nytte av å lese Tenkeboka.

Brukes av helsesøstre

Susannes tenkebok blir brukt i psykisk helsevern og på helsestasjoner, forteller Ajer. – Det handler om gjenkjennelse og normalisering, sier hun. – Jeg vet at helsesøstre også bruker boka i sammenheng med skilsmisse og vansker i hjemmet. Men den skal ikke leses fra A til Å. Den må brukes klokt av den voksne, med utgangspunkt i hvor barnet er i sin sorg. Her finnes sterke og klare uttrykk for savn og lengsel, for ensomhet og sinne. Jeg kjenner til at fagfolk gir barna deres egen kladdebok, som de kan bruke hvis de vil gjøre som Susanne. Selv har jeg lest boka for min åtte år gamle sønn, som både har mor og far. Jeg ønsket at han skulle få vite noe om hva enkelte barn kan oppleve. I vårt samfunn er jo barndommen så beskyttet i forhold til død og sorg. Brukt forsiktig og i porsjoner tror jeg tenkeboka kan bidra til å utvikle empati hos barn som er skjermet for disse sidene av livet.

Simon Flem Devold har skrevet et kort forord til boka. Han kaller den «det ærligste og vakreste dokumentet jeg noen gang har sett og lest om sorg.» Det vil nok mange være enig i.